

Anarkulov Azizjon Davlatkulovich,

Jamoat xavfsizligi universiteti "Iqtisodiy fanlar" kafedrasida kafedra boshlig'i
o'rinbosari, i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Komilov Akobir Bobir o'g'li,

Jamoat xavfsizligi Universiteti Moliya bo'limi boshlig'ining marketing bo'yicha
o'rinbosari. [ORCID:0009-0004-5486-4856]

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining mustaqillik yillarida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash borasida amalga oshirilgan islohotlar tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari, qonun hujjatlari va davlat dasturlari asos qilib olindi. Maqolada iqtisodiy xavfsizlikka tahdid soluvchi ichki va tashqi omillar aniqlanib, ularning ta'sir darajasi baholanadi. Yakunda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va mavjud xavflarni kamaytirishga qaratilgan beshta amaliy taklif ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy xavfsizlik, mustaqillik, makroiqtisodiy barqarorlik, oziq-ovqat xavfsizligi, energiya mustaqilligi, tashqi qarz, demografik bosim, bandlik, diversifikatsiya, institutsional islohotlar.

Аннотация. В статье анализируются реформы, направленные на обеспечение экономической безопасности в Республике Узбекистан за годы независимости. Анализ базируется на официальных данных Комитета по статистике Республики Узбекистан, законодательных актах и государственных программах. В статье определены внутренние и внешние факторы, угрожающие экономической безопасности, и дана оценка их влияния. В заключение выдвинуты пять практических предложений, нацеленных на укрепление экономической стабильности и снижение существующих рисков.

Ключевые слова: экономическая безопасность, независимость, макроэкономическая стабильность, продовольственная безопасность, энергетическая независимость, внешний долг, демографическое давление, занятость, диверсификация, институциональные реформы.

Abstract. This article analyzes the reforms implemented to ensure economic security in the Republic of Uzbekistan during the years of independence. The analysis is based on official data from the Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan, legislative acts, and state programs. The article identifies internal and external factors threatening economic security and assesses their impact. Finally, five practical

proposals aimed at strengthening economic stability and mitigating existing risks are put forward.

Keywords: economic security, independence, macroeconomic stability, food security, energy independence, external debt, demographic pressure, employment, diversification, institutional reforms.

Mustaqillikning o'ttiz besh yilligi O'zbekiston uchun nafaqat tarixiy sana, balki bosib o'tilgan yo'lni chuqur tahlil qilish va kelgusi o'n yilliklar uchun strategik yo'nalishlarni belgilash davri hamdir. Iqtisodiy xavfsizlik masalasi hozirgi davrda alohida ahamiyat kasb etadi, chunki davlat suverenitetining mustahkamligi bevosita milliy iqtisodiyotning ichki va tashqi tahdidlarga qarshi tura olish salohiyati bilan o'lchanadi. O'tgan davr mobaynida mamlakatimiz iqtisodiyoti chuqur tarkibiy o'zgarishlarni boshdan kechirdi, bozor munosabatlariga o'tish, xususiylashtirish, tashqi savdoni liberallashtirish va investitsion muhitni yaxshilash kabi jarayonlar izchil amalga oshirildi. Shu bilan birga, global iqtisodiyotdagi beqarorlik, mintaqaviy ziddiyatlar va iqlim o'zgarishining kuchayishi iqtisodiy xavfsizlikka yangi tahdidlarni keltirib chiqarmoqda. Bugungi kunda mamlakat oldida turgan asosiy vazifa - erishilgan yutuqlarni saqlab qolish bilan birga, yangi davr talablariga moslashish va iqtisodiy mustaqillikni yanada mustahkamlashdan iborat. Mazkur maqolada aynan shu masalalar aniq statistik ma'lumotlar va huquqiy asoslar orqali tahlil qilinadi.

Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasi keng qamrovli bo'lib, u o'z ichiga makroiqtisodiy barqarorlik, moliyaviy mustaqillik, oziq-ovqat va energiya ta'minoti, demografik muvozanat hamda tashqi iqtisodiy aloqalarning barqarorligini oladi. Mustaqillikning dastlabki yillarida O'zbekiston iqtisodiy xavfsizligi bir qator jiddiy sinovlarga duch kelgan, chunki sobiq ittifoq iqtisodiy aloqalarining uzilishi, ishlab chiqarishning qisqarishi va inflyatsiyaning yuksalishi kuzatilgan.

1992-1995-yillardagi iqtisodiy ko'rsatkichlarga nazar tashlaydigan bo'lsak, mamlakatimizda yalpi ichki mahsulot hajmi qariyb 20 foizga qisqargan, bu esa aholi turmush darajasining pasayishiga olib keldi [1, O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, "O'zbekiston iqtisodiyoti: 1991-2000-yillar", 2001, 28-bet]. Biroq davlat tomonidan qo'llanilgan bosqichma-bosqich islohotlar strategiyasi, ya'ni "kuchli ijtimoiy siyosat va davlat tartibga solishining uyg'unligi" tamoyili iqtisodiyotni tezda barqarorlashtirish imkonini berdi.

1996-yildan boshlab iqtisodiy o'sish qayta tiklandi va keyingi yillarda barqaror sur'atlar bilan davom etdi. Shu davrda yaratilgan institutsional asoslar bugungi iqtisodiy xavfsizlik tizimining poydevori bo'lib xizmat qilmoqda.

Mustaqillik davridagi iqtisodiy o'sish sur'atlarini tahlil qilish mamlakatning barqaror rivojlanish yo'liga chiqib olganini tasdiqlaydi. 2000-yildan 2023-yilgacha

bo'lgan davrda yalpi ichki mahsulotning o'rtacha yillik o'sish sur'ati 6 foiz atrofida bo'lgan, bu ko'rsatkich Markaziy Osiyo davlatlari orasida eng yuqorilaridan biri hisoblanadi [2, Milliy statistika qo'mitasi, "O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti dinamikasi", 2024, 14-bet]. Ayniqsa, 2017-yildan keyingi davrda amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar natijasida iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishi sezilarli yaxshilandi, sanoatning ulushi oshdi, xizmatlar sohasi kengaydi. Biroq o'sish sur'atlarining yuqoriligi o'z-o'zidan iqtisodiy xavfsizlikni kafolatlamaydi, chunki rivojlanishning sifat ko'rsatkichlari ham muhim ahamiyatga ega. Xususan, iqtisodiyotning diversifikatsiya darajasi, eksport tarkibi, bandlikning barqarorligi va daromadlar tengsizligi kabi omillar iqtisodiy xavfsizlikning mustahkamligini belgilaydi. Shu bois keyingi tahlillarimizda ushbu omillarning har biriga alohida e'tibor qaratamiz.

Oziq-ovqat xavfsizligi iqtisodiy xavfsizlikning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, O'zbekiston bu borada jiddiy yutuqlarga erishdi. Mamlakatimizda mustaqillik yillarida asosiy oziq-ovqat mahsulotlari bo'yicha o'zini-o'zi ta'minlash darajasini sezilarli oshirildi, jumladan, g'alla mustaqilligiga 1990-yillarning oxirida erishildi. 2023-yilda g'alla yetishtirish hajmi 8,2 million tonnani tashkil etib, ichki ehtiyojni to'liq qoplash barobarida eksport qilish imkoniyatini ham yaratdi [3, Milliy statistika qo'mitasi, "Qishloq xo'jaligi statistikasi", 2024, 36-bet]. Shuningdek, mevasabzavot, go'sht va sut mahsulotlari bo'yicha ham o'zini ta'minlash darajasi 90 foizdan yuqori. Biroq oziq-ovqat xavfsizligiga oid ayrim xavflar saqlanib qolmoqda, chunki qishloq xo'jaligining suv resurslariga qaramligi yuqori, iqlim o'zgarishi esa hosildorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bilan birga, aholi sonining tez o'sishi oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabni doimiy ravishda oshirib bormoqda. Bu omillar

ozuq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda yangi texnologiyalarni joriy etish va resurslardan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Energiya xavfsizligi masalasi iqtisodiy mustaqillikning yana bir hal qiluvchi omilidir. Yurtimizda uzoq yillar davomida elektr energiyasi ishlab chiqarishda asosan tabiiy gaz va ko'mirga tayanganilgan, bu esa energiya resurslarining tugashi bilan bog'liq uzoq muddatli xavflarni keltirib chiqargan. 2023-yilda mamlakatda ishlab chiqarilgan elektr energiyasining 70 foizi issiqlik elektr stansiyalariga to'g'ri keldi, qayta tiklanuvchi manbalarning ulushi esa 15 foizni tashkil etdi [4, Milliy statistika qo'mitasi, "Energiya balansi", 2024, 18-bet]. Shu bilan birga, so'nggi yillarda quyosh va shamol elektr stansiyalariga yo'naltirilgan yashil investitsiyalar hajmi jadal oshdi, bu esa energiya tarkibini diversifikatsiya qilishga xizmat qilmoqda. Energiya samaradorligini oshirish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari natijasida yalpi ichki

mahsulotning energiya sig'imi 2017-yildan

2023-yilgacha qariyb 18 foizga kamaydi. Bu ko'rsatkich iqtisodiyotning energiya resurslariga qaramligi pasayib borayotganini ko'rsatadi, ammo energiya xavfsizligini ta'minlash uchun elektr tarmoqlarini modernizatsiya qilish va energiya saqlash tizimlarini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha ishlar talab etiladi.

Demografik omillar iqtisodiy xavfsizlikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yurtimiz aholisi 2024-yil boshida 36,9 million kishiga yetdi, bu 1991-yildagi ko'rsatkichdan qariyb 16 million kishiga ko'pdir [6, Milliy statistika qo'mitasi, "Demografik holat", 2024, 5-bet]. Aholining bunday tez o'sishi mehnat bozoriga har yili 500-600 ming yangi ishchi kuchining kirib kelishini anglatadi. Bu holat bir tomondan iqtisodiy o'sish uchun katta imkoniyat bo'lsa, ikkinchi tomondan bandlikni ta'minlash, uy-joy qurilishi, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlarini kengaytirish kabi jiddiy vazifalarni qo'yadi. 2023-yilda mehnatga layoqatli aholining bandlik darajasi 68,4 foizni tashkil etdi, bu ko'rsatkich o'tgan yilga nisbatan deyarli o'zgarmadi [7, Milliy statistika qo'mitasi, "Mehnat bozori ko'rsatkichlari", 2024, 22-bet]. Demografik bosimning kuchayishi iqtisodiy xavfsizlikka yangi talablarni qo'ymoqda, chunki ish o'rinlari yetarli darajada yaratilmasa, ijtimoiy norozilik va norasmiy bandlikning oshishi kuzatilishi mumkin. Shu sababli demografik omilni iqtisodiy siyosatning markaziy masalalaridan biri sifatida ko'rib chiqish zarur.

Eksport tarkibini diversifikatsiya qilish iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning muhim yo'nalishlaridan biridir. Mustaqillikning dastlabki yillarida eksport asosan paxta tolasi va oltin kabi bir nechta xomashyo mahsulotlariga tayangan bo'lib, bu tashqi bozor kon'yunkturasining o'zgarishiga nisbatan yuqori darajada ta'sirchanlikni keltirib chiqargan. So'nggi yillarda amalga oshirilgan sanoatlashtirish siyosati natijasida eksport tarkibida tayyor mahsulotlar, xususan, to'qimachilik, oziq-ovqat va kimyo sanoati mahsulotlarining ulushi sezilarli oshdi. 2023-yilda tayyor mahsulotlarning eksportdagi ulushi 35 foizga yetdi, bu 2017-yildagi 25 foizlik ko'rsatkichdan ancha yuqori [8, Milliy statistika qo'mitasi, "Tashqi savdo statistikasi", 2024, 31-bet]. Eksport geografiyasining kengayishi ham ijobiy tendensiya bo'lib, endilikda mahsulotlar 150 dan ortiq mamlakatga yetkazilmoqda. Shunga qaramay, eksportda xomashyo mahsulotlarining ulushi hali ham yuqori bo'lib, tashqi shoklarga qarshi chidamlilikni oshirish uchun yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish zarur. Bu esa o'z navbatida texnologik modernizatsiya va innovatsion rivojlanishni taqozo etadi.

Moliya tizimining barqarorligi iqtisodiy xavfsizlikning yana bir muhim ustunidir. O'zbekistonda bank tizimi mustaqillik yillarida sezilarli rivojlanish yo'lini bosib o'tdi, davlat banklarining ulushi asta-sekin kamayib, xususiy banklar soni ortdi.

2023-yilda bank tizimining jami aktivlari yalpi ichki mahsulotning 62 foizini tashkil etdi, bu ko'rsatkich 2017-yildagi 45 foizdan sezilarli o'sishni ko'rsatadi [9, Milliy statistika qo'mitasi, "Moliyaviy sektor ko'rsatkichlari", 2024, 27-bet]. Shu bilan birga, bank tizimida davlat ishtiroki hali ham yuqori bo'lib, bu xususiy sektorning rivojlanishini sekinlashtirishi mumkin. Kredit portfelining sifati ham diqqat bilan kuzatilishi lozim bo'lgan masala, chunki iqtisodiy o'sishning sekinlashishi sharoitida muammoli kreditlar hajmi oshishi mumkin.

Valyuta bozorining barqarorligi esa so'nggi yillarda sezilarli yaxshilandi, chunki 2017-yildan boshlab milliy valyutaning erkin konvertatsiyasi joriy etildi va inflyatsiya darajasi izchil pasayib bormoqda.

Quyidagi jadvalda mamlakat iqtisodiy xavfsizligining asosiy indikatorlari 2017 va 2025-yillar kesimida O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar asosida tahlil qilingan bo'lib, iqtisodiy xavfsizlik sohasidagi o'zgarishlarni yorqin aks ettiradi.

2017 va 2025-yillar kesimida O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy xavfsizligining asosiy indikatorlari tahlili.

Ko'rsatkichlar	2017-yil	2025-yil	O'zgarish
Yalpi ichki mahsulot hajmi, mlrd so'm	302 536	1 849 700	6,11 baravar
Yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'ati	4,4 %	7,7 %	+3,3 %
Aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot hajmi, mln so'm	9,3	11,7	+2,4
Inflyatsiya darajasi	14,4 %	7,3 %	-5,6 %
Tashqi savdo aylanmasi, mlrd AQSh dollari	26,9	81,2	3 baravar
Eksport hajmi, mlrd AQSh dollari	12,6	33,8	2,7 baravar
Davlat tashqi qarzi, mlrd AQSh dollari	12,5	40,5	3,24 baravar
Davlat tashqi qarzining YaIMga nisbati	19,0 %	31,9 %	+12,9 %

Jadval ma'lumotlari iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlarining aksariyati ijobiy tomonga o'zgarganini yaqqol namoyish etadi. Yalpi ichki mahsulot hajmining 6,11 baravar oshishi va aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadning 2,4 million so'mga ko'payishi iqtisodiyotning mustahkam o'sishini tasdiqlaydi. Inflyatsiya

darajasining 14,4 foizdan 7,3 foizgacha pasayishi esa makroiqtisodiy barqarorlik mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, davlat tashqi qarzining yalpi ichki mahsulotga nisbati 19 foizdan 31,9 foizgacha oshgan. Umuman olganda, jadvalda keltirilgan ko'rsatkichlar iqtisodiy xavfsizlikning asosiy elementlari bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishilganini, ammo ayrim yo'nalishlarda ehtiyotkor siyosat yuritish zarurligini ko'rsatadi.

Iqtisodiy xavfsizlikka tahdid soluvchi tashqi omillarni tahlil qilish ham muhimdir. Global iqtisodiyotdagi noaniqliklar, jumladan, xalqaro savdo urushlari, moliyaviy bozorlarning beqarorligi va geosiyosiy ziddiyatlar O'zbekiston kabi ochiq iqtisodiyotga ega davlatlar uchun bevosita xavf tug'diradi. Ayniqsa, energiya narxlarining keskin o'zgarishi, asosiy eksport tovarlari bo'lgan oltin va paxta narxlarining pasayishi tashqi tushumlarni kamaytirishi mumkin. Shuningdek, asosiy savdo hamkorlari bo'lgan Rossiya, Xitoy va Qozog'iston iqtisodiyotidagi pasayishlar O'zbekiston eksportiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. COVID-19 pandemiyasi davrida bu omillar o'z ta'sirini yaqqol namoyon etdi, chunki 2020-yilda tashqi savdo aylanmasi 13 foizga qisqardi [11, Milliy statistika qo'mitasi, "2020-yil yakunlari bo'yicha tashqi savdo", 2021, 12-bet]. Shu sababli tashqi iqtisodiy o'zgarishlarga qarshi chidamlilikni oshirish iqtisodiy xavfsizlik siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylanishi lozim.

Ichki omillar ichida esa norasmiy iqtisodiyotning katta ulushi jiddiy tashvish manbai bo'lib qolmoqda. Turli hisob-kitoblarga ko'ra, 2020-2023-yillarda norasmiy sektor yalpi ichki mahsulotning 40-50 foizini tashkil etardi. Amalga oshirilayotgan islohotlarning samarasi o'laroq, 2025-yilda bu ko'rsatkich 26,9 foizni tashkil etdi. [12, Milliy statistika qo'mitasi, "Norasmiy iqtisodiyotni baholash", 2025-yil, 16-bet]. Norasmiy bandlikning yuqori darajasi aholining ijtimoiy himoyasiz qolishiga, pensiya tizimining barqarorligiga putur yetkazishiga olib kelishi mumkin. Ushbu muammolarni hal etishsiz iqtisodiy xavfsizlikni to'liq ta'minlab bo'lmaydi, chunki ular iqtisodiyotning samaradorligini pasaytirib, investitsiyalar oqimini sekinlashtiradi.

Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda institutsional islohotlarning ahamiyati tobora ortib bormoqda. 2017-yilda qabul qilingan "2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi" iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning huquqiy asoslarini yaratdi. Ushbu hujjatda sud-huquq tizimini isloh qilish, davlat boshqaruvini samarali tashkil etish va iqtisodiyotni liberallashtirish kabi vazifalar belgilandi. Keyinchalik 2022-yilda qabul qilingan "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" iqtisodiy xavfsizlik masalalarini yanada kengroq qamrab oldi [13, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni, 2022-yil 28-

yanvar]. Strategiyada makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, raqobat muhitini rivojlantirish, tashqi iqtisodiy aloqalarni kengaytirish va aholi farovonligini oshirish bo'yicha aniq maqsadli ko'rsatkichlar belgilandi. Institutsional islohotlarning izchilligi iqtisodiy xavfsizlik tizimining samarali ishlashini ta'minlaydi, chunki barqaror institutlarsiz hech qanday iqtisodiy siyosat uzoq muddatli natija bera olmaydi.

Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda raqamli transformatsiya jarayonlarining roli ham oshib bormoqda. So'nggi yillarda soliq ma'muriyatchiligi, bojxona xizmatlari va bank tizimida raqamli texnologiyalar keng joriy etildi, bu esa davlat daromadlarining oshishiga va iqtisodiy jarayonlarning shaffofligini ta'minlashga xizmat qildi. 2023-yilda soliq to'lovchilar soni 2017-yilga nisbatan 2,5 baravar oshdi, bu raqamlashtirish natijasida soliq bazasining kengayganini ko'rsatadi [14, Milliy statistika qo'mitasi, "Soliq statistikasi", 2024, 25-bet]. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi kiberxavfsizlikka oid yangi tahdidlarni keltirib chiqarmoqda, chunki moliyaviy ma'lumotlarning raqamli formatda saqlanishi ularni kiberhujumlarga nisbatan zaif qiladi. Shu sababli iqtisodiy xavfsizlik siyosatida raqamli infratuzilmani himoya qilishga alohida e'tibor qaratish zarur. Bundan tashqari, raqamli savodxonlikni oshirish orqali aholining kiberfiribgarlikdan himoyalaniishini ta'minlash ham dolzarb vazifadir.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash borasida sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, mavjud xavflar hali to'liq bartaraf etilmagan. Iqtisodiy o'sishning barqarorligi, tashqi qarzning boshqarilishi, energiya va oziq-ovqat xavfsizligining mustahkamligi hamda demografik bosimga chidamlilik asosiy e'tibor talab qiladigan yo'nalishlar bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, tashqi omillar ta'siriga nisbatan zaiflikni kamaytirish uchun iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish jarayonini jadallashtirish zarur. Ushbu muammolarni hal etishda davlatimiz siyosatining izchilligi, institutsional mustahkamlik va xalqaro hamkorlikning samaradorligi hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Yuqoridagi tahlillar asosida O'zbekistonda iqtisodiy xavfsizlikni yanada mustahkamlash va barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan quyidagi beshta amaliy taklifni ilgari surish maqsadga muvofiqdir.

Birinchidan, eksport tarkibini diversifikatsiya qilishni jadallashtirish uchun yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishga qaratilgan maxsus sanoat dasturlarini qabul qilish zarur. Bunda to'qimachilik, oziq-ovqat qayta ishlash, kimyo va farmatsevtika sohalarida klaster tizimini rivojlantirish orqali eksportda tayyor mahsulotlar ulushini 2030-yilgacha 50 foizga yetkazish mumkin. Davlat tomonidan bu tarmoqlarga soliq imtiyozlari va kredit kafolatlari berilishi xususiy investitsiyalarni

jalb qilishni tezlashtiradi. Shuningdek, eksport bozorlarini kengaytirish uchun savdo vakolatxonalari faoliyatini kuchaytirish va yangi bozorlar bilan erkin savdo bitimlarini imzolash lozim.

Ikkinchidan, tashqi qarzni boshqarish tizimini takomillashtirish zarur. Buning uchun tashqi qarz olishning yagona strategiyasini ishlab chiqish, unda yillik qarz olish limiti, qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlarining budjetga nisbatan chegarasi va imtiyozli kreditlarga ustuvorlik berish tamoyillari belgilanishi kerak. Qarz mablag'larining maqsadli ishlatilishini nazorat qilishni kuchaytirish orqali ularning samaradorligini oshirish mumkin. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish orqali budjetdan tashqari moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish lozim.

Uchinchidan, norasmiy iqtisodiyotni rasmiylashtirish bo'yicha kompleks choralar ko'rish zarur. Soliq yukini bosqichma-bosqich kamaytirish, soddalashtirilgan soliq rejimlarini kengaytirish va norasmiy bandlikdan rasmiy sektorga o'tishni rag'batlantirish orqali norasmiy iqtisodiyot ulushini sezilarli qisqartirish mumkin. Ayniqsa, kichik biznes va o'zini o'zi band qilgan shaxslar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bu jarayonni tezlashtiradi.

Norasmiy iqtisodiyotning qisqarishi budjet daromadlarini oshiradi va ijtimoiy himoya tizimining qamrovini kengaytiradi.

To'rtinchidan, energiya xavfsizligini mustahkamlash uchun qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalarni yanada ko'paytirish va energiya saqlash texnologiyalarini joriy etish zarur. Quyosh va shamol elektr stansiyalarining quvvatini 2030-yilgacha 10 gigavattgacha yetkazish, shuningdek, aqlli tarmoqlarni rivojlantirish orqali energiya tizimining barqarorligini oshirish mumkin. Bu maqsadga erishish uchun xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish va yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish lozim.

Beshinchidan, iqtisodiy xavfsizlikning monitoring tizimini yaratish zarur. Statistika agentligi huzurida iqtisodiy xavfsizlik indikatorlarini doimiy kuzatib boruvchi maxsus bo'linma tashkil etilib, har chorakda milliy iqtisodiyotning xavfsizlik holati bo'yicha ochiq hisobot e'lon qilinishi kerak. Ushbu tizim iqtisodiy xavflarni erta aniqlash va ularga o'z vaqtida javob qaytarish imkonini beradi. Iqtisodiy xavfsizlikka tahdid soluvchi omillarning muntazam monitoringi davlat siyosatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mustaqillikning o'ttiz besh yilligi nafaqat sarhisob, balki kelgusi o'n yilliklar uchun mustahkam poydevor yaratish davri ekanini unutmasligimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. O'zbekiston iqtisodiyoti: 1991-2000-yillar. Toshkent, 2001. 28-bet.
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti dinamikasi. Toshkent, 2024. 14-bet.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Qishloq xo'jaligi statistikasi. Toshkent, 2024.
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Energiya balansi. Toshkent, 2024.
5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Davlat moliyasi statistikasi. Toshkent, 2024. 42-bet.
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Demografik holat. Toshkent, 2024. 5-bet.
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Mehnat bozori ko'rsatkichlari. Toshkent, 2024. 22-bet.
8. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Tashqi savdo statistikasi. Toshkent, 2024. 31-bet.
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Moliyaviy sektor ko'rsatkichlari. Toshkent, 2024. 27-bet.
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Narxlar statistikasi. Toshkent, 2024. 19-bet.
11. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. 2020-yil yakunlari bo'yicha tashqi savdo. Toshkent, 2021. 12-bet.
12. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Norasmiy iqtisodiyotni baholash. Toshkent, 2023. 16-bet.
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". 5-bet.
14. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Soliq statistikasi. Toshkent, 2024. 25-bet.